

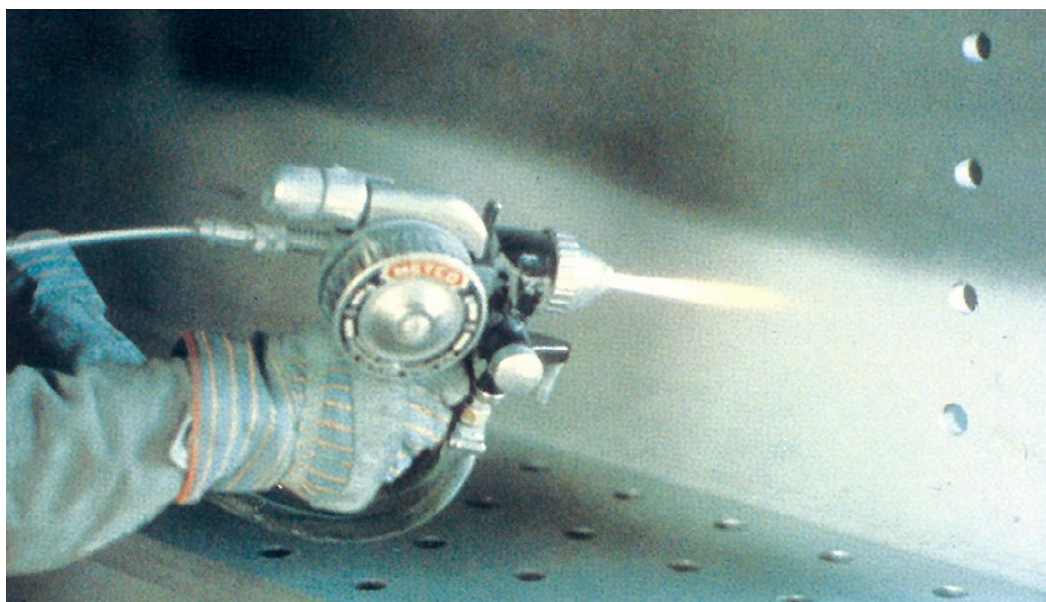
Zinkování

Účel: dlouhodobá protikorozní ochrana

Přípravné práce: očištění od mastnot, okují, rzi a jiných nečistot

Žárové stříkání (metalizace)

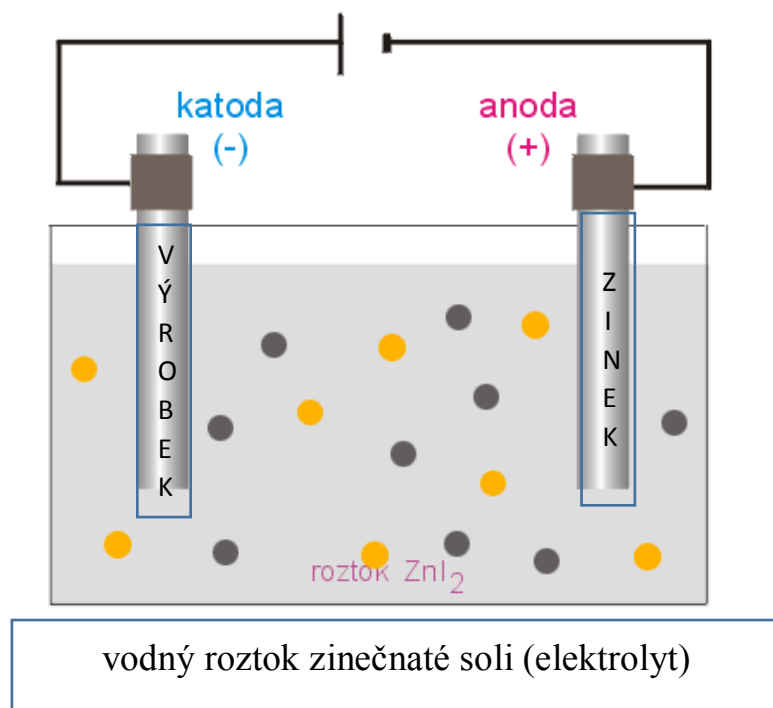
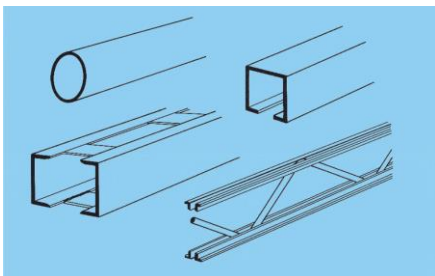
- povrch oceli se pečlivě očistí tryskáním/pískováním
- zinek ve formě drátu nebo prášku se přivádí do pistole a taví se v plynovém hořáku nebo elektrickém oblouku (viz obrázek níže)
- roztavený zinek ve formě malých kapek je pomocí tlakového vzduchu vrhán na povrch oceli
- přilnavost povlaku je čistě mechanická a vrstva poněkud porézní, s drsným povrchem, dá se přebrousit
- tloušťka vrstvy od 0,1 – 1 mm
- povrch se dobře hodí pro následný organický povlak, který dále zvyšuje korozní odolnost.

- metoda je vhodná pro větší objekty s nepříliš komplikovaným tvarem
- obtížné je pokovovat roury zevnitř
- žárové stříkání je třeba velmi vhodně pro opravy žárově zinkovaných předmětů poškozených svařováním nebo mechanickými účinky

Elektrolytické (galvanické) zinkování

- ocelový povrch se nejprve odmastí a pak očistí od okují a rzi mořením
- často se spojuje předúprava s elektrolytickým odmašťováním
- výrobky se zavěsí do vodného roztoku zinečnaté soli (elektrolyt) a zapojí se jako katoda ke zdroji stejnosměrného proudu
- **anodou jsou desky z čistého zinku** (elektrolytický zinek 99,995 %)
- elektrolyt může být kyselý, neutrální nebo alkalický a podle toho se volí druh zinečnaté soli
- jakmile se zapojí proud, rozpouští se zinek z anody a ve formě zinečnatých iontů putuje ke katodě, kde se vylučuje na povrchu výrobku
- větší předměty se běžně zavěšují na přípravky (závěsy, háky atd.), zatímco menší předměty (hromadné zboží – šrouby, matice, kování atd.) se pokovují v bubnech.
- vytvořená vrstva zinku má velmi jemnozrnnou strukturu
- normalizované tloušťky povlaků jsou 3, 5, 8, 12 nebo 20 mikrometrů (μm). Běžně se používá **5 až 8 μm**
- tenčí povlaky se používají především na hromadném zboží, zatímco tlustší povlaky ($> 20 \mu\text{m}$) se zpravidla dají vytvořit pouze na zboží s jednoduchou geometrií, například na drátu
- pro tloušťky větší než $15 \mu\text{m}$ je často ekonomičtější zboží pozinkovat v tavenině
- tloušťka povlaku při elektrolytickém zinkování se často na povrchu součásti mění – v závislosti na jejím tvaru a umístění anod
- pomocné anody je nutné použít, aby se povlak vytvořil i v zastíněných místech
- povrch zinku je velmi hladký, se „stříbřitým“ kovovým leskem

Žárové zinkování v tavenině (obr. viz níže)

-výrobky se ponoří do roztaveného zinku

-na povrchu oceli se vytváří povlak složený z několika vrstev slitinových Fe-Zn fází a vnější vrstvou čistého zinku.

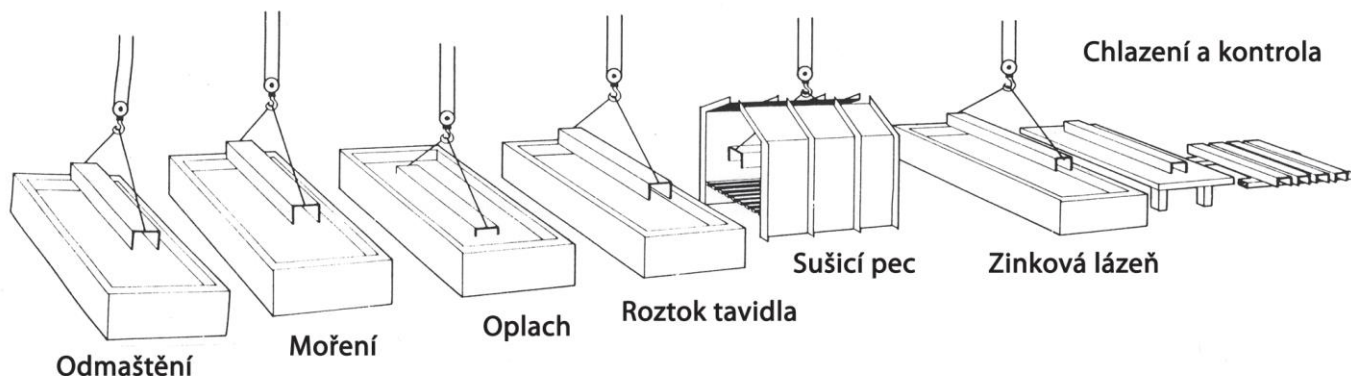

Postup

- pokud je povrch oceli znečištěn barvou, například ve vodě nerozpustnou označovací barvou, nebo struskou po svařování, musí se tyto nečistoty nejprve mechanicky odstranit tryskáním nebo broušením
- zamaštění povrchu se nejčastěji odstraňuje alkalickým nebo kyselým odmašťováním
- po alkalickém odmaštění následuje oplach, který u kyselého odmašťovacího přípravku je možno vynechat
- moření probíhá v kyselině chlorovodíkové (cca 10 až 12 %) nebo v kyselině sírové (max. 20 %)
- před ponořením do roztaveného zinku se musí na výrobky nejprve nanést tavidlo, které zabraňuje tvorbě oxidů a zároveň rozpouští oxidy na povrchu oceli
- vrstva tavidla také čistí hladinu roztaveného zinku od oxidů při ponořování výrobků
- druhy zinkování: suché a mokré zinkování

➤ Suchý způsob neboli suché zinkování

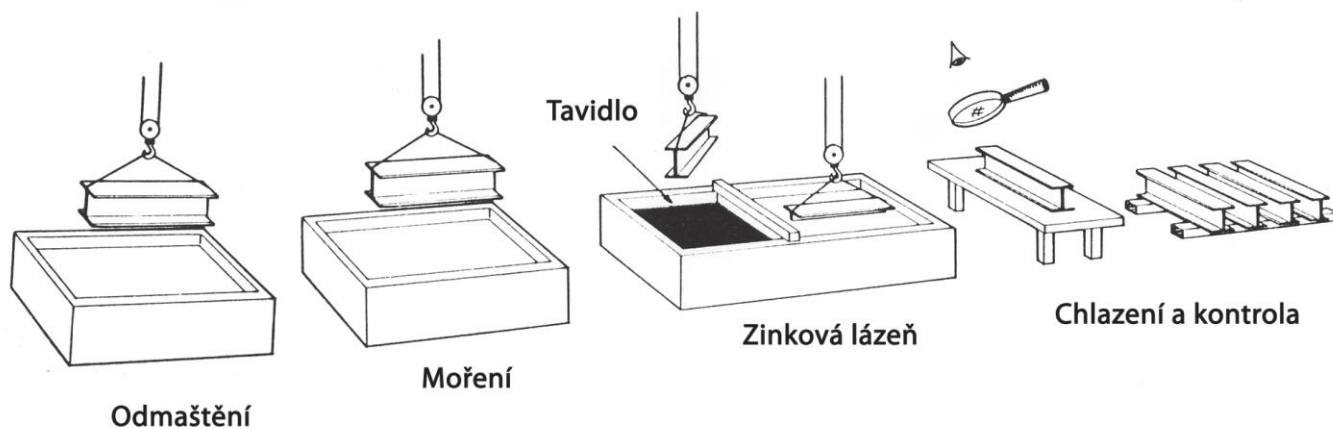
- po odmaštění, moření a oplachu se výrobky ponoří do tavidlové lázně, což je vodný roztok chloridu zinečnatého a chloridu amonného, a usuší se
- po vytažení ze zinku se zinkované výrobky ochladí ve vodě nebo na vzduchu a jsou připraveny ke kontrole, eventuálně k následným úpravám, zabalení a expedici

➤ Mokrý způsob neboli mokré zinkování

- při mokrému způsobu je hladina zinkovací lázně rozdělena na dvě části přepážkou.
- v jedné části se na hladině zinkové lázně nachází vrstva tavidla – chloridu amonného. Ihned po odmaštění a odmoření se zboží zanořuje přes vrstvu tavidla do zinkové lázně.
- poté se zboží protáhne zinkovou lázní do té její části, kde je čistá a volná hladina. Z jejího povrchu se stírá popel ze spáleného tavidla a oxidy zinku.
- po vytažení ze zinku se výrobky ochladí na vzduchu nebo ve vodě a připraví ke kontrole, eventuálně k následným úpravám, zabalení a expedici.

Mokrý zinkování

Obě výše uvedené metody poskytují z hlediska kvality a úrovně protikorozi ochrany zcela rovnocenné povlaky. Suchý způsob je běžnější, protože se dá snáze mechanizovat.

Výhody a nevýhody žárového zinkování

Jako výhody je možné jmenovat:

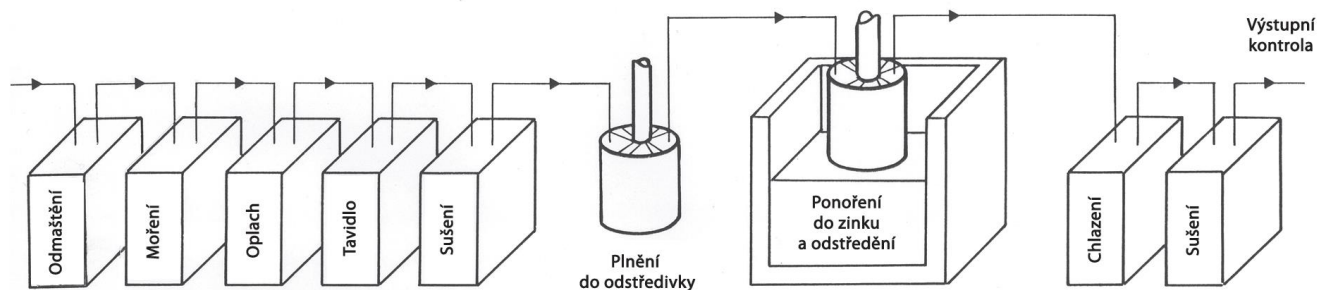
- a) jednoduchá a rychlá kontrola.
- b) dlouhá životnost, a tím i nízké náklady na opravy – konstrukci není třeba v průběhu její životnosti často udržovat,
- c) povrchová úprava se provádí v pevných zařízeních definovanou technologií, což dává velkou jistotu, že nedojde ke vzniku chyb,
- d) kvalita zinkového povlaku je zcela nezávislá na počasí v průběhu provádění úpravy,
- e) rovnoměrný a kvalitní povlak na celém povrchu zboží i na vnitřních a obtížně přístupných plochách,
- f) stejná nebo větší tloušťka povlaku na ostrých hranách a výstupcích než na rovinných plochách,
- g) dobrá odolnost zinkového povlaku proti mechanickým vlivům při dopravě, zatížení a montáži zajišťuje, že zinková vrstva jen zřídka vyžaduje opravy na místě,
- h) při eventuelních malých poškozeních chrání zinek ocel katodicky a menší šrámy není potřeba opravovat,
- i) žárově zinkovanou ocel je možné svařovat všemi běžnými způsoby,

Jako nevýhody je možné jmenovat:

- a) nelze provádět na místě, vyžaduje pevné zařízení,
- b) barvu zinkového povlaku je možné změnit pouze nátěrem,
- c) rozměry konstrukce jsou omezeny velikostí zinkovací lázně, pokud se nepoužívá svařování nebo šroubové spojení,
- d) určité riziko u povrchů tvářených za studena, například tenkých plechů nebo profilů, které se deformují vlivem tepla v zinkovací lázni,
- e) svařování pozinkované oceli vyžaduje poněkud náročnější proceduru v porovnání s nepokovovanou ocelí; vzniká nebezpečí zinkové horečky, pokud dojde k vdechnutí exhalací při svařování.

Žárové zinkování drobných dílů

Drobné díly jako hřebíky, matice, podložky, kování atd. (hromadné zboží) se odmastí a odmoří stejně jako u předchozích metod. Po nanesení tavidla se díly nasypou do perforovaných košů a ponoří do zinkové taveniny. Po vytažení z lázně se koš umístí do stranou stojící odstředivky, případně se odstřeďuje přímo nad zinkovou lázní – viz obrázek.

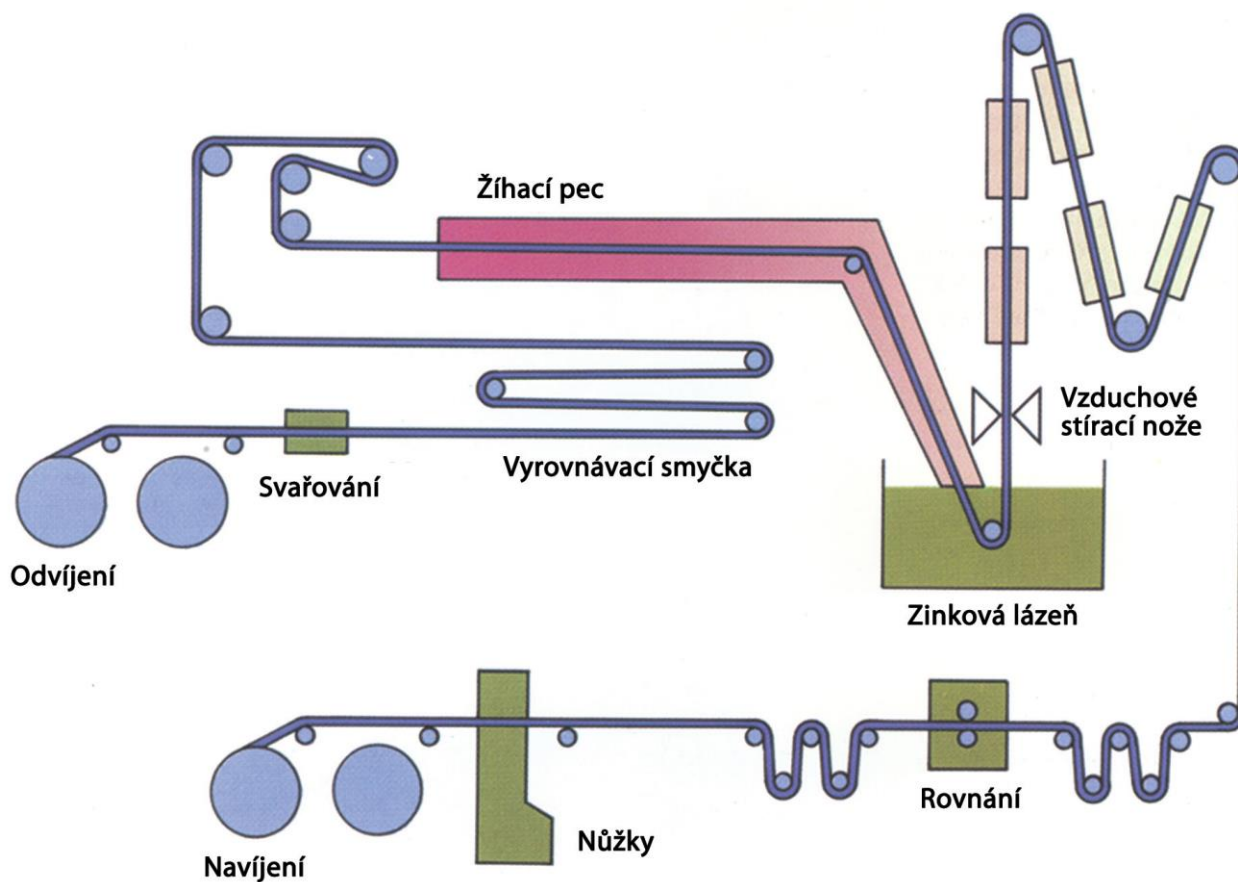
Vlivem rotace (cca 800 ot./min) odteče přebytečný zinek z povrchu povlaku, který je tím pádem rovnoměrný a hladký. Ponory se zpravidla provádějí při vysoké teplotě (540 až 560°C) a zinková vrstva je poněkud tenčí a má matnější povrch než při kusovém pozinkování při nízké teplotě (450 až 460 °C).

Žárové zinkování drátů a trubek

Drát, páska nebo roura se zinkují suchým nebo mokrým způsobem v zařízeních pracujících kontinuálně. Bezprostředně po vytažení ze zinkové lázně se přebytečný zinek z povrchu součástí setře (drát), ofoukne (páska, roura) nebo profoukne (roura). Povlak je pak rovnoměrný a lesklý. Tloušťku zinkového povlaku je možné v určité míře regulovat stíráním nebo ofukem.

Žárové zinkování ocelového pásu

Tenký plech se žárově zinkuje v kontinuálních zařízeních, kde je celý proces propojen do uzavřeného systému. Základním materiálem je za studena válcovaný plech ve svitcích, které se v průběhu procesu svařují do nekonečného pásu, viz obrázek.

Po odmaštění se pás moří nebo oxiduje. Potom se povrch redukcí při 950 °C zbaví oxidů. Současně probíhá změkčovací žhání oceli. Povrch oceli je kovově čistý a v ochranné atmosféře vstupuje přímo do zinkovací lázně.

Po několika sekundách v zinkovací lázni vystupuje pás kolmo vzhůru a prochází mezi tzv. vzduchovými stíracími noži, které jemným proudem vzduchu nebo páry stírají zinkový povlak na požadovanou tloušťku.

Řízení tloušťky vrstvy a nastavení stíracích nožů se provádí pomocí tloušťkoměrů a počítačů.

Tenký ocelový plech se zinkuje buď mikrolegovaným, nízkolegovaným nebo vysokolegovaným zinkem.

Úzká páska se může zinkovat stejně jako tenký plech.

Sherardizace

Metoda má přibližně stejnou oblast použití jako elektrolytické zinkování.

Předměty očištěné mořením nebo tryskáním se smísí se zinkovým prachem a pískem v bubnu, který se za otáčení zahřívá těsně pod teplotu tání zinku.

V průběhu otáčení spolu reaguje železo a zinek a na povrchu oceli se tvoří jejich sloučeniny.

Sherardizace poskytuje relativně tenké povlaky (15 až 40 μm) s temně šedým až hnědošedým povrchem.

Povlaky mají dobrou přilnavost a velmi rovnoměrnou tloušťku i na předmětech s velmi složitým tvarem.

3.5 Mechanické zinkování

Po odmaštění, odmoření a pomědění (vycementování mědí) se součásti nasypou do bubnu spolu se skleněnými kuličkami, zinkovým prachem a chemickými aktivátory. Součásti se omílají v bubnu a zinek se při tom pomocí skleněných kuliček navaluje na jejich povrch. Tloušťka vytvořeného povlaku se reguluje množstvím přidaného zinku. Běžně se pohybuje kolem 10 až 15 μm , avšak mohou se vytvářet i tlustší povlaky. Jsou rovnoměrné i na dílech s komplikovanou geometrií. Povrch je poněkud matný. Mechanické zinkování je vhodné pro ušlechtilé oceli s tvrdostí nad 40 HRC, kde u jiných metod hrozí vodíková křehkost.

Vytvořené povlaky se vlastnostmi podobají elektrolyticky pozinkovaným. Specifikace povlaků je uvedena v ČSN EN ISO 12683, která je zavedena vyhlášením.

3.6 N elektrolyticky nanášené mikrolamelové povlaky zinku

Povlaky se zhotovují nanášením suspenzí obsahujících mikrolamely zinku nebo hliníku (cca 50 – 60 %), vhodného pojiva. Působením tepla dochází ke spojování mikrolamel a pojiva za vzniku povlaku. Tloušťka povlaku se pohybuje od 6 do 22 μm (obr. 3-4).

Používá se především pro drobný spojovací materiál.

Povlak poskytuje katodickou ochranu. Tyto povlaky se dále doplňují organickým vrchním povlakem nebo anorganickým utěsňujícím povlakem.

Některé povlaky lze kombinovat s vrstvami na bázi epoxyfenolických pojiv nebo silikon-lithium-oxidového polymeru.

Specifikace povlaků je uvedena v ČSN EN 13858 a pro spojovací součásti i v ČSN EN ISO 10683.

Obr. 3-2 – Žárové stříkání zinkem.

Obr. 3-3 – Řez žárově stříkaným povlakem zinku.

Obr. 3-4 – Řez mikrolamelovým povlakem.

11

3.7 N nátěrové hmoty

s vysokým obsahem zinku

Obsah zinku v nátěrových hmotách s vysokým obsahem

není jednoznačně a jasně definován.

Nátěrová hmota je považována za NH s vysokým obsahem zinku, jestliže je obsah zinkového prachu mezi 65 až 69 % hmot. v nátěrové hmotě nebo je větší než 92 % hmot. v suchém nátěrovém filmu. Nátěrové hmoty obsahující zinkový prach mohou být formulovány na bázi organického nebo anorganického pojiva.

Nátěrové hmoty s vysokým obsahem zinku se aplikují na čistý, suchý ocelový povrch stříkáním. Povrch by měl být otryskán na čistotu minimálně Sa 2½ podle normy EN ISO 8501–1. V případě oprav a jestliže není možné otryskávání, mělo by být k čištění použito ruční nářadí a očištění musí být provedeno až do nepoškozené zinkové vrstvy.

Pro opravy je možné použít k aplikaci štětce.

Aplikace nátěrové hmoty musí být provedena co nejdříve po přípravě povrchu. Nátěrová hmota musí být aplikována v souladu s instrukcemi výrobce. Aplikace těchto nátěrových hmot není povolena v podmínkách vysoké relativní vlhkosti a/nebo nízkých teplot, protože může být nepříznivě ovlivněna adheze.

Nátěrové hmoty s vysokým obsahem zinku se může používat pro opravy malých poškození povlaku žárového zinku. Tloušťka opravného nátěru by měla být nejméně 100 µm.

Porovnání vlastností různých povlaků je uvedeno na obr. 3-6.

Obr. 3-5 – Řez nátěrovou hmotou s vysokým obsahem zinku.

Obr. 3-6 – Porovnání vlastností různých zinkových povlaků a nátěrové hmoty s vysokým obsahem zinku.

Mechanické zinkování není v porovnání uvedeno, dá se nejspíše porovnat s elektrolytickým zinkováním.